ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 101, Şubat 2020, s. 1-14

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.39608>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
5.11.2019

Yayımlanma Tarihi / The Publication Date
29.02.2020

Prof. Dr. Mehmet ÖZKARTAL

Süleyman Demirel Üniversitesi, Resim, Sanat Eğitimi, Türk Mitolojisi
ozkartal1968@hotmail.com

Arş. Gör. Sevtap SARICA

Süleyman Demirel Üniversitesi, Sanat ve Tasarım
sevtapsarica.0@gmail.com

“TARKAN” ÇİZGİ ROMAN VE FİLMLERİNDE YER ALAN TÜRK MİTOLOJİ VE İKONOĞRAFİ UNSURLARI

Öz

Bir ulusun tarihinde yer alan mitolojik ve ikonografik unsurlar o ulusun kimliğini anlatmaktadır. Bu unsurlar ait olduğu ulusun günlük yaşamına, sanatına ve edebiyatına sirayet etmiştir. Fantastik Türk çizgi romanları ve Türk sineması incelendiğinde de bu unsurların pek çoğuna rastlamak mümkündür. Bu çalışmada Türk destanlarının ortak özellikleri ve bu destanlarda sıklıkla yer verilmiş mitolojik unsurlar ele alınarak hem çizgi roman hem de sinema filmi olarak oldukça popüler olan “Tarkan” incelenmiştir. Zengin Türk tarihinin beslediği Türk mitolojik öğelerinin pek çoğuna sıklıkla rastlanan Türkiye’de pek çok kişiyi derinden etkilemiş, Türk mitolojisinin ve dolayısıyla Türk kültürünün tanıtılması ve sevdirmesinde büyük rol oynamış bu yapıtların Türk tarihinde yer alan pek çok mitolojik ve ikonografik öğeye sahip oldukları ileri sürülebilir. Çalışmanın amacı, bu eserlerde yer alan Türk kültür ve mitolojik öğelerinin tespiti ile Türk kültürünün yeni nesillere de aktarılmasıdır. Bu sayede batı kültürü ile hazırlanmış popüler eserlere olan ilginin kültürümüzü yansıtan ve hatta katkı sağlayan bu eserlere yönlendirilmesi, milli değerlere sahip çıkan bireyler yetiştirilmesinde Türk çizgi romanının önemi de vurgulanacaktır.

Anahtar kelimeler: mitoloji, ikonografi, Tarkan, çizgi roman, Türk kültürü, Türk mitolojisi

“TARKAN” COMIC BOOKS AND FILMS

Abstract

The mythological and iconographic elements in a nation's history tell the identity of that nation. These elements have spread to the daily life, art and literature of the nation to which they belong. It is possible to come across many of these elements when we examine fantastic Turkish comics and Turkish cinema. In this study, the common features of Turkish epics and mythological elements frequently mentioned in these epics are discussed and Tarkan, which is very popular both in comics and cinema films is examined. These works; fed from rich Turkish history, has given Turkey often place many of the mythological elements, have deeply affected many people in Turkey, Turkish mythology and thus played a major role in the promotion and popularization of Turkish culture. It can be argued that these works have many mythological and iconographic elements in Turkish history. The aim of the study is to determine the Turkish culture and mythological elements in these works, to transfer the Turkish culture to new generations and to direct the interest in popular Works prepared with western culture to these Works that reflect our culture and even contribute to it, and to draw attention to the importance of Turkish comics in raising individuals who possess national values.

Keywords: mitology, iconography, Tarkan, comicbook, Turkish culture, Turkish mitology

1-Çizgi Roman

Çizgi romana referans olarak mağara çizimlerini, Mısır hiyerogliflerini, Ortaçağ'ın Bayeux dokumalarını gösteren kimi tarihçiler vardır. Alman tarihçiler 'Apokalypse Des Johannes' adlı gravürü çizgi romanın başlangıcı kabul ederken Türk tarihçilerse minyatürleri çizgi romanın temeli olarak görürler. Bunların dışında da pek çok görüş mevcuttur. Ancak çizgi romanda var olan aksiyon bu ileri sürülen sanatların hiçbirinde yoktur. Bu görüşlerin en ilginçlerinden bir tanesi de 'öykü anlatıcı' olarak bilinen sanatçıların çevrelerine toplanan insanlara gösterdikleri resimler dizisi ile olay kurgusu halinde öyküler anlatmasıdır. Ama çizgi romanın asıl tanımını içerisinde basılı olma özelliğinin bulunması gerekir (Kireççi, 2008:49-54).

Diyalog, sahne, sahneleme araçları, jest, zamanı sıkıştırma gibi uzlaşımları dram sanatıyla paylaşan çizgi romanlar montaj, çarpıcı açılar, aynı sahneyi farklı açılardan gösterme, yakın gösterim, kupür, kareleme gibi teknikleri sinema sanatından önce kullanmıştır. Ama tiyatro ve sinemadan farklı olarak, çizgi romanlar genellikle, yapımcı-senarist-yönetmen-sahne desinatörü görevlerini aynı anda yürüten ve karakterlerine basılı bir sayfanın iki boyutlu uzayında bir dakikadan kısa sürecek okumanın gereklerine göre yaşam veren tek bir sanatçının (kimi zaman bir ressamla bir yazarın) ürünüdür. Bu güçlükler çizgi roman sanatının kendine özgü niteliklerine katkıda bulunurlar (Inge: 32).

Dünya'da çizgi romanın ilk örneği olarak William Hogart'ın çalışmaları kabul edilmektedir. Resim ve yazıyı bir araya getirdiği çalışmaları ilk kez "cartoon" sözcüğünün kullanımı ile adlandırılmıştır. Basılı medyanın yükselişi ile gazeteler okuyucu tutma yöntemlerinden biri olarak çizgi roman yayını hızlandırmışlardır. Pek çok örnek olmasına rağmen bazıları diğerlerinden daha çok göz önünde olmuştur.

1930'da sonra çizgi roman artık bir endüstri haline gelmiştir. Jerry Siegel ve Joe Shuster'in yarattığı Superman ile birlikte çizgi roman yeni bir yüz kazanmış, bir süper kahramanlar dönemi başlamıştır. (Kireççi, 2008:55-61).

Çizgi romanın Türkiye'ye girişi Avrupa ve Amerika'dan daha ileriki yıllarda, gazeteler ve dergiler yoluyla olmuştur. Yurtdışında popüler kültür yükselip, günlük hayatın rutininden sıkılan insanlara yeni bir alan olarak gelişen çizgi roman çeşitlenmeye, gelişmeye ve kıtalararası dolaşıma başlamıştır ama daha milliyetçi bir tavır takınan ülkemize girişi biraz zaman almıştır. Ayrıca Türkiye'de Avrupa ve Amerika'daki gibi yetişmiş çizgi roman çizeri sayısı fazla değildir. Ülkemizdeki ilk çizgi romanlar yurtdışındaki çizgi romanların yeniden üretilmesi bir nevi uyarlama şeklinde olmuştur.

2-Türkiye’de Çizgi Roman

Çizgi romanın ülkemize girişiyle birlikte, çizgi romanın kaynağı olan özellikle Amerika'nın kültürü de ülkemize girmeye başlamıştır. Otuzlu yılların bütün otoriter rejimleri Türkiye dâhil Amerikan çizgi romanlarını yerelleştirmek, ehlileştirmek, anlamında müdahalelerde bulunmuştur. Öykülerde geçen isimlerin yerlileştirilmesi, milliyetçi düsturlarla konularına yapılan “ayarlamalar” ve hatta kimi sarışın kahramanların esmerleştirilmesi gibi çizgiye dair düzenlemeler yapılmıştır (Cantek, 2004:16).

1929 yılında Cemal Nadir Güler'in Akşam gazetesi için çizmeye başladığı ve beğeni üzerine serüven serilerine dönüştürdüğü Amcabey isimli karakterinin karikatür şeritleri ilk özgün Türk karakter üzerinden çizgi roman olarak değerlendirilebilir. Bu sevimli, tombul, neşeli ve zarif karakter tam bir İstanbul beyefendisi edasındadır. Amcabey o kadar çok sevilir ki 1942 – 1944 yılları arasında yayınlanan haftalık mizah dergisine de adı verilmiştir. Çizeri Cemal Nadir 1947'de vefat edene kadar 23 yıl yayın hayatında kalan bu karakter, ilk Türk çizgi romanının okuyucu kitlesi tarafından kesintisiz takibini sağlaması yönünden de önemlidir. (bkz. Şekil 1)

Şekil 1. Amcabey Tiplemesi (<http://maksivizyon.blogspot.com>, 25.10.2019)

1930'lara gelindiğinde popüler kültürün etkisi arttıkça çizgi romana olan ilgi de artmıştır. Gündelik hayattan sıkılan halk kendini bu hayal ve kahramanlıklar dünyasında rahatlatmaktadır. Kitlelerin bu yeni alana olan ilgisinin artması üzerine gazete ve dergi köşelerinde yayınlanan çizgi romanlar 1945'te Nedim Tör tarafından yayınlanan “Doğan Kardeş” adlı çocuk dergisi sayesinde süreli yayın olarak ortaya konmaya başlanmıştır. Anne ve babalar tarafından çocuklarına “Teksas - Tommiks” türü çizgi romanlar yerine “Doğan Kardeş” okumaları öneriliyordu. Çünkü eğlendirici olduğu kadar eğitici de bir dergi olduğu kabul ediliyordu.

Türkiye’de 1950'lere kadar yabancı çizgi romanların uyarlamalarından ibaret bir çizgi romancılık anlayışı vardır. Çünkü ne çizgi roman yazacak donanımda bir yazar ne de çizgi roman çizecek donanımda çizer vardır. Orhan Veli gibi yazarlar çeşitli mahlaslar altında gazete köşeleri için ticari hikâyeler yazsalar da çizgi roman türünde eser vermemektedir. Bu dönemde, siyasi ve popüler zemininin ihtiyacı olan milli kahramanlık hikâyeleridir. Ancak bu ihtiyaç dönem itibarıyla karşılanamıyordu. Cemal Nadir gibi dönemin yeni yetişmiş genç çizerleri de batı tarzında karikatürler çiziyordu.

Aynı yıllarda Amerikan çizgi romanını her yönüyle etkileyecek olan Stan Lee, melodramik özellikleri öne çıkartılmış süper kahraman evreni yaratımına yönelmiştir (Cantek, 2004: 43). Her zaman olduğu gibi o zamanlar da çizgi roman Amerikan hâkimiyeti altındaydı.

Türkiye’de birçok çocuk İstanbul’un Fethini öğrenmeden önce, vatansever Amerikalıların “Kırmızı Urbahlara” karşı bağımsızlık 17 savaşı verdiğini öğrendiyse bunun nedeni Teksas ve Swing’tir. Her iki çizgi romanda da olaylar, on sekizinci yüzyılın ikinci yarısında Amerikan Bağımsızlık Savaşı sırasında geçiyor. Despot İngiliz yönetimine başkaldıran insanların, “vatanseverliğinin” anlatıldığı bu çizgi romanlarda, aslında her biri göçmen olan “Amerikalıların” kahramanlık öyküleri anlatılıyordu (Kalafat, 2004: 42).

Bu zeminde yetişen çizerler batı etkisi altında çizimlerine başlamışlardır. Batı medeniyeti görselleştirmeye dinler tarihiyle beraber başlamıştır ve doğal olarak, resim çizmenin yasak ve günah olduğu bir toplumun her zaman önünde olmuştur. O dönemin yenilikçi çizerleri de

yok değildir, Oğuz Aral, Turhan Selçuk, Suat Yalaz gibi çizerler Akbaba, Dolmuş, Bir Buçuk dergilerinde karikatürler çizmektedirler. Gündemin konularını batı tarzında ele alan çizerler Doğu Batı sentezi sayılabilecek bir türde eserler vermekteydiler. Türkiye’de de çizgi romanın temelinde karikatür olsa bile özgün kimliğiyle başlangıcı Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitim amaçlı yayımlanan çocuk dergileridir. Çocuk Sesi ve Afacan gibi dergiler bu anlamda öncü rol oynarlar. Sedat Simavi tarafından 1934 yılında çıkarılan Karikatür Dergisi ise hem içerik hem de biçim açısından popüler mizahımız ve karikatürümüz için gerçek anlamda bir dönüm noktası olur. Simavi’nin bu dergisinde ağırlıklı olarak, ülkemizde çizgi romanın tanınmasına öncülük edecek bant karikatürlere ve çizgi öykülere yer verilir. (Çeviker, 1985:63).

1950’ler Türkiye’de kitle basınının doğuşu olarak kabul edilir ve bu dönemin temsilcisi Sedat Simavi’nin Hürriyet’idir. Söz konusu gazete bol görsel kullanması ve zengin içeriği ile toplumun tüm hitap edebilmektedir. Hürriyet’i, 3 Mayıs 1950’de Ali Naci Karacan’ın kurduğu Milliyet ve Yeni Sabah gazeteleri izlemiştir.

Böylece Türkiye’de kitlesel basın süreci başlamıştır. Bu esnadapek çok gazete ilgi çekme, eğlendirme amaçlarıyla sayfalarının köşelerinde mutlaka karikatür, çizgibant ve çizgi romanlara yer vermekteydiler. Bu dönemçizgi romanımızda orta kuşak olarak adlandırılan sanatçı kesiminin de yetişmeye başladığı dönemdir.Çizgi yaşamlarına karikatürle başlayan, sonra çizgi romana yönelen bu orta kuşak sanatçılar arasında; Selma Emiroğlu, Surun, Semih Balcıoğlu, Turhan Selçuk, Nehar Tüblek, Eflatun Nuri, Altan Erbulak, Ali Ulvi, Bedri Koraman, Ferruh Doğan, Yalçın Tüzecan, Yalçın Çetin, Tonguç Yaşar, Oğuz Aral, Mustafa Eremektar, Suat Yalaz gibi çizerler yer alır (Yıldır, 1984:12).

Turhan Selçuk’un Abdülcanbaz’ı ise Türk çizgi romanında başlı başına bir ekol olur. (bkz. Şekil 2) İçeriğindeki zenginlik, toplumun gündelik yaşamı ile siyasal yaşamını iç içe veren temalarıyla, biçimsel özellikleriyle, grafik tasarımındaki derin estetikle, yayım yaşamında uzun süre varkalmasıylaAbdülcanbaz o günlerden günümüze belki de en çok okunan, en çok tartışılan, en çok konuşulan bir çalışmadır. Yaşamın neredeyse değinmediği yanı yoktur Abdülcanbaz’ın. Bu yönüyle de hemen herkes kendisinden bir 19 şeyler bulur onda. Abdülcanbaz’la birlikte Türk çizgi romanı özgünleşme sürecine girer. Onu Suat Yalaz, A. Ziya Kozanoğlu, Sezgin Burak gibi çizerler izler. Diğer yandan bu dönemde Türk çizgi romanının bir popüler kültürel form olma sürecine girdiği de gözlenmektedir. Serüven tarzı çizgi romanların, mizahi çizgi romanların, fantastik nitelikteki formların bu dönemde verilen özgün ürünlerle biçimlendiği dik-kati çeker (Tuncer, 1994:22).

Şekil 1. Abdülcanbaz (<http://www.abdulcanbaz.biz>, 20.10.2019)

Türkiye’de 1960’lı yıllar, çizgiromanın gerek biçimsel gerekse içeriksel olarak özgün kimliğini kazanmaya başladığı dönemdir. Bu dönem çizgi romanlarının tematik dokularında yoğun bir ideolojik içerik göze çarpar. O zamana kadar karikatürün yerine getirdiği ideolojik işlevi şimdi çizgi roman üstlenebilecek olgunluğa gelmiştir. Sezgin Burak’ın Tarkan’ı Türk-İslam sentezi olarak bilinen düşünce akımının belirgin ölçüde bir yansıma alanı olarak göze çarpar. Bu nedenle Tarkan tiplmesi kısa süre içinde gençlerin idolü haline gelir. 1960’ların tarihi çizgi roman akımına katılan bir çalışma da Ayhan Başoğlu’nun Malkoçoğlu adlı yapıtıdır. Osmanlı fetihlerini konu alan yapıtta Türklük ve Osmanlılık temaları işlenmektedir. Döneme damgasını vuran diğer tarihi çizgiromanlar ise Suat Yalaz’ın Karaoglan’ı ve Rahmi Turan’ın Kara Murat’ıdır.

Türkiye’de ilk yayınlanan çizgi roman dergisi Kara Maskedir. 1974 yılında yayınlanan bu dergi tamamen çeviri eserlerden oluşmaktaydı. Çok fazla ilgi gören bu çeviri romanlarını ilk Türk çizgi roman örneği Türk Kahraman Köroğlu izledi. 60’lı ve 70’li yıllarda pek çok yerli yapıt hayat bulmuştur ve bu yapıtların nerdeyse tamamı Türk tarihi ve folklorundan beslenmiştir. Bunlardan bazıları Karaoglan (Suat Yalaz), Kara Murat (Rahmi Turan), Tarkan (Sezgin Burak)... Bu örnekler çoğaltılabilir ancak günümüze kadar devam edebileni neredeyse yoktur.

3-Fantastik Türk Çizgi Romanı

Türk tarihinin ilk çizgi romanı aynı zamanda ilk fantastik öğeli çizgi romanı da olan Köroğlu’dur. Ancak ağdalı ve şairane dili nedeniyle çok uzun soluklu bir eser olamamıştır.

İlk başarılı fantastik çizgi roman olarak Karaoglan(Suat Yalaz) kabul edilebilir. Türk gençlerinin ad alabilmesi için bir başarı kazanması gereken dönemlerde geçen bu hikaye henüz ad alamamış siyah saçları nedeniyle *Karaoglan* ismiyle çağırılan bir yiğidin Cengiz Han’ın hazineleri peşinde geçen maceralarını anlatır. (bkz. Şekil 3)

Şekil 3. Karaoğlan (<http://www.cizgidiyari.com>, 5.10.2019)

Bir başka ses getiren eser de Ratip Tahir Burak'ın kaleminden çıkan Barbaroslar adlı dört kitaplık bir çalışmadır. Bu çalışmada da Barbaros Hayrettin Paşa'nın yaşantısının son dönemi ilginç bir kurgu içerisinde fantastik öğelerle anlatılmıştır.

En çok ilgi gören eserlerden biri olan Karaoğlan diğer eserlere göre oldukça usturuplu bir hal içerisinde. Atletik, deli dolu, mert bir Uygur gencini anlatan Karaoğlan'da çizimlerde de hız-hareket çizimleri akışı hızlandırmaktadır. Heyecanın yoğunlaştığı yerlerde ise yan karakterlere yer verilerek hem okuyucunun nefes alması sağlanıyor hem de devreye giren yan karakterler sayesinde esere mizahi bir tat da katılmış oluyordu. (Alpin, 2006: 341-343)

Daha sonra var olan bu eserlerin pek çok benzerleri üretilmiştir. Bunların en önemlilerinden bir de Bahadır ismini taşıyan dergiydi. Bu eserin en önemli özelliklerinden biri çizimlerindeki detay ve şiddet sahnelerinin işlenişiydi. Bir diğer önemli özellikse genç okur kitlesini heyecana sevk eden cinsel öge çizimleri idi. Sürekli cinsel açlıklarını anlatma çabası içerisinde resmedilen genç kızların kıvrımlı, dolgun vücutları erotik bir hava yaratmaktadır. Bahadır'ın argo dolu söylemleri de okurun ona karşı sempati duymasına neden oluyordu.

Dönemin fantastik çizgi romanlarına genel olarak bakıldığında hikaye kahramanları atletik vücutlu, genç ve yakışıklı yiğitlerdir. Genellikle baba-oğul ilişkileri çok büyük öneme sahiptir ve kahramanlar babadan gelen bir namı sürdürme amacını güderler. Kahramanlar genellikle yollarında yoldaşa ya da dostlara sahiptirler. Eserlerde önemli detaylardan biri de kahramanların genç ve güzel kadınlarla girdikleri ilişkileridir. Her macerada en az bir kadınla fiziksel birliktelik söz konusudur, ancak genellikle aşk pek yaşanmaz.

4-Tarihi Kostüme Avantür Sineması

Tarih konulu filmlerin popüler olanları genellikle fantastik öğeli filmlerdir. Bu filmler genelde tarihi destanlardan esinlenen çizgi romanlardan sinemaya aktarılmıştır. Bu filmlere genel olarak kostüme avantür ismi verilmiştir.

Yeşilçamın özgün türlerinden biri olan kostüme avantür filmleri aksaklıkları, komik ya da tuhaf sahneleriyle, abartılı diyaloglarıyla pek çok kişinin aklında yer etmişlerdir. Karaoğlan çizgi romanının sinemaya aktarılmasıyla başlayan kostüme avantür film furyası büyük ilgi görmüştür. Karaoğlan'ı Malkoçoğlu, Tarkan, Kara Murat gibi diğer uyarlamalar takip etmiştir. (bkz. Şekil 4)

Şekil 4. Kara Murat Film Afişi (<https://tr.pinterest.com>, 11.9.2019)

Türk tarihi çizgi romanları yayımlandıkları dönemlerde çok ses getirmişlerdir. Bu çizgi roman kahramanlarının popüleritesini beyaz perdeye taşımak için çekilen kostüme avantür filmler çizgi roman kahramanlarının birebir uyarlamaları olmasalar da belli başlı temaları ve görsel öğeleri çizgi roman kaynaklıdır.

Kostüme avantür filmlerin günümüze kadar izlenebilirlik özelliğini sürdürmesinin en temel nedeni düşük bütçe ve kısıtlı zamanda çekilmeye çalışılan filmlerde yaşanan aksaklıklardır. Örneğin farklı savaş sahnelerinde aynı figüranların kullanılması, daha önce ölmüş olan kimse'nin yeniden savaşır görünmesine neden olmuştur. Başka filmlerden alınan görüntüler ve komik diyaloglar, zaman zaman da havada kalan senaryoları, uygunsuz kostüm ve dekor ile saçma olarak algılanan kostüme avantür filmler aslında kendilerine has bir özellik oluşturmuşlardır.

Filmlerde başkarakterler tek bir ideoloji ile yaşamaktadırlar; Türk gücü önünde tüm dünyayı diz çöktürmek. Hem sağ hem de sol görüşlü yönetmenler tarafından çekilen bu filmler

ortak olarak aynı milliyetçi görüşü desteklemektedirler. Bunların içinde Karaoğlan diğerlerinden biraz farklı bir yere sahiptir. Daha neşeli ve dinamik bir genç olan Karaoğlan ulusunu ve ülkesini korumak için her şeyi yapabilecek bir yigittir. Hatta gerekirse hükümdara bile karşı çıkacak kadar halkını sevmektedir, bu yanıyla daha cumhuriyetçi bir genç imajı çizmektedir. Bunun yanında diğer karakterler daha kapalı, soğuk ve sert mizaçlıdır. Özellikle Tarkan karakteri tamamen yalnız bir adam olmayı seçmiştir, yanında Kurdundan başka bir yoldaşa yer yoktur. Her zaman gitmeye hazırdır ve kalıcı olmayı istemez.

Dönemin tarihi çizgi romanları ve kostüme avantür filmleri arsından o günden bu güne en popüler olanı Sezgin Burak'ın kaleminden çıkan Tarkan'dır. Pek çok şiddet ve cinsel içerikli sahne barındıran Tarkan filmlerinin son günlerde oldukça erken saatlerde yayınlanması sık sık kesilmesine ve sansürlenmesine sebep olmaktadır.

Kostüme avantür filmlerin çıkış noktası olarak Türk ulusal kimliğinin pekiştirilmesi ve içinde bulunulan ekonomik ve siyasi buhrandan bir kaçış arayışından bahsedebiliriz.

5-Tarkan Çizi Roman ve Filmlerindeki Mitolojik Öğeler

5.1-Tarkan Kimdir?

1966 yılında Sezgin Burak tarafından kaleme alınan Tarkan; Attila'nın ve Hun halkının Dünya'nın dört bir yanındaki hakimiyet ve gücünü temsil eden cengaverlerden biridir. Sezgin Burak Tarkan karakterini İtalya'da bulunduğu sürede topladığı bilgilerden yola çıkarak yaratmıştır. Tarkan dönemin diğer çizgi romanlarıyla tür olarak benzer olsa da onlardan çeşitli yönlerden ayrılmaktadır. Tarkan benzerlerine nazaran çok daha eski bir tarihi konu almaktadır ve çok daha fazla fantastik ve mitolojik öğelere sahiptir. Diğer bir yandan ise tüm fantastik ve mitolojik öğelerin yanı sıra diğer tarihi çizgi romanlardan daha çok tarihsel gerçeklerden yola çıkan hikayelere rastlanır.

Sezgin Burak Tarkan ismini “Türk kanı taşıyan kahraman” manasına geldiği için seçtiğini belirtmektedir. Tarkan isminin aslı daha derin olarak incelendiğinde bu isme ilk olarak Orhun Kitabeleri'nde rastlanmaktadır. Sözlük anlamı “seçilmiş kişi, vekil” olan Tarkan ismi Orhun Kitabeleri'nde de benzer manada kullanılmıştır. Bilge Kağan'ın veziri Kül Tigin'e Tarkan ismini vererek onu övdüğünden bahsedilmektedir. Yani Sezgin Burak Tarkan'a “Türk kanı taşıyan” görünen anlamının altında, “seçilmiş, vekil” anlamınının yüklendiği bir ismi uygun görmüştür (www.tarkan.com).

Tarkan'ın geçmişini ve doğumunu anlatan hikaye “Gümüş Eğer”dir. Onu Tarkan'ın çocukluğuna dönüp daha detaylı anlatan “Kurt Kanı” izler. Daha sonra “Marsın Kılıcı”, “Viking Kanı”, “Maryo'nun Kuşları” gibi pek çok hikaye birbirini takip eder.

Tarkan; türünün diğer örnekleri gibi korunmaya muhtaç insanlar, yoldan çıkarıcı vamp kadınlar, zayıflığı ve sakarlığı ile güldürü ögesi oluşturan tipler, sürekli zulümle var olan kötü karakterler ve hiç bir yere bağlı kalmayan karizmatik kahramanın kavga, dövüş, kovalamaca gibi olay örgülerinde geçen maceralarını içerir. Ancak benzerlerinden farklı içeriğindeki fantastik öğelerdir. Tarkan filmlerinde de çizgi romandaki fantastik-mitik havanın yansıtıldığını ve filmlerin çizgi romana oldukça sadık kalınarak kurgulandıkları görülür. Sadece bazı yan karakterler ve öyküler filmlerde değiş tokuş edilmiş ya da aralara serpiştirilmiştir.

Tarkan serisinin yaratıcısı Segin Burak'a göre; "Biz Türkler için Tarkan her devirde yaşayabilir. Çünkü, O Türk karakterini sembolize eden bir kahramandır."

5.2-Tarkan’ın Fiziksel Özellikleri

Kurtlarla geçirdiği çocukluk döneminde koyu renk saçlı resmedilen Tarkan ilerleyen yaşlarında sarıya çalan açık kumral saçlara sahiptir. Bu durum kurtlarla yaşadığı süre boyunca mağaralarda yaşadığı ve geceleri avlandığı içindir. Ancak büyüdüğünde gün boyu yolculuk edip Dünya’nın dört yanını gezdiği için saçlarının rengi de açıktır. Bu detay bile Sezgin Burak’ın çalışmalarında ne kadar titiz ve özenli olduğunu göstermektedir. Büyüdüğü zaman düzgün fizik-
li, sarı saçlı bir delikanlı olan Tarkan bu görünüşüyle bir Kıpçak Türkü imajını sergiler ve bu da onun saf Türk kanı taşıdığını göstermeyi amaçlamaktadır. Ayrıca liderlik vasfı taşıdığı için Atatürk’ü rol model göstererek böyle bir fiziksel görünüm seçildiği de iddia edilebilir.

Tarkan’ın rüzgarda uçuşan karmaşık saçları her zaman omuzlarına dökülür. Yolculuk sırasında başına börk takar ama saçlarını asla bağlamaz. Normalden iri olmayan bedeni oldukça atletik ve dinçtir. Vücudunun ölçülerini ortaya çıkaran bir üst giyer. Her zaman kolları ve bacakları açıktır, rahatlıkla hareket etmesini kısıtlayacak hiç bir giysisi ya da aksesuarı yoktur. Düzgün fiziğinin sergilenmesinin yanında gösterişli giyinmez, bir bey değil hakanın hizmetkarıdır. Tek renk kürklü bir üstlük, börk, pelerin ve deri bilekliklerle çizmeler giyer. Tarkan’ın geldiği soyun simgesi olan Kurt başlı madalyon, kemer ve kalkanı her zaman yanında taşıdığı aksesuarlardır. Bu aksesuarlar onun yiğit ve savaşçı kimliğini damgalar ama hiç bir zaman mühür yerine geçerek onu bey konumuna taşımaz. Kürk ve deriden oluşan kostümü onun Türk olduğunun kanıtıdır; hayvancılıkta usta göçebe halk için oldukça uygun bir savaşçı kostümüdür. Giyiminden ve atının koşumundan bir Türk olduğunun anlaşıldığı eserlerde de sık sık vurgulanmaktadır. Ayrıca baba yadigarı gümüş eğer ve kartal başlı kılıç da Tarkan’ın gücünün birer göstergesi olarak yanından ayırmadığı kıymetli mal varlıklarıdır. (bkz. Şekil 5.)

Şekil 5. Tarkan (<https://tr.wikipedia.org>, 1.11.2019)

Tarkan’ın sert bakışları, mesafeli duruşu ve soğuk tavırları rakibi hemcinslerine korku salarken karşı cinsi de her zaman cezbetmektedir.

Başbuğ Attila’ya olan bağlılığına rağmen her zaman yalnız olan Tarkan’ın sadece iki yoldaşı vardır. Bunlardan ilki yanında büyüdüğü can yoldaşı Kurttur. Diğeri ise babasından gümüş eğerle beraber emanet aldığı atıdır. Yine benzerlerinden bir fark olarak Tarkan’ın atının bir ismi yoktur. Çünkü at koruyuculuk ve yardımcılığın simgesidir. Tarkan mükemmel olduğu için yardıma ihtiyaç duymaz. Atın yerine soyluluğun simgesi olan Kurda önem verilmiş ve o daha çok ön planda tutulmuştur.

5.3- Tarkan’ın Karakter Özellikleri

Yaşamının tek amacı Başbuğ Attila’ya hizmet etmek, onun gücünün elçiliğini ve bekçiliğini yapmak olan Tarkan yalnızca Attila’nın otoritesini kabul etmiştir. Başbuğun buyrukları dışında kimsenin tesiri altında kalmayan kahraman yolculuğunda pek çok dost edinir ve onlarla maceralarında tekrar karşılaşma şansı bulur. Ancak bilindiği gibi Tarkan hep yalnızdır. Elbette bir evi, bir yurdu vardır ama kimseye bağlı kalmaz; her zaman hareket halindedir. Türklerin sabit kalamayışının en iyi örneğidir.

Her zaman seviyeli ve soğuk tavırlar sergileyen Tarkan çok az konuşur. Konuşurken bile dişlerini sıkarak mesafeli bir şekilde konuşur. Pek çok kadınla ilişkiye girip, pek çok erkekle dost olsa da kimseyi mahremine almaz, Kurttan başka hiç kimseye tam olarak güvenmez. Daha bebekken anne, babasız kalıp kurtlarla beraber yaşayan Tarkan, idealliğin bir sembolü olduğu için duygularını ve ruh halini neredeyse hiç ele vermez. Sert bakışlarının altında aklından geçenleri tahmin etmek zordur. Çok nadir gülümseyen kahraman konuştuğunda da sık sık Türk ulusunun büyüklüğünden ve intikamdan bahseden söylemlerde bulunur.

Mesafesini hep korumak isteyen kahraman, mazlumlara yapılan zulme, tecavüz girişimlerine ya da Türklüğe hakaret etmeye kalkanlara dayanamaz ve kendini ister istemez bir uğraş içerisinde bulur. Duruma el koyar, çözer ve yeniden kendi dünyasına çekilir.

5.4- Tarkan Çizgi Romanlarının Taşıdığı Türk Mitolojisi Unsurları

Pek çok araştırmacı Türk destanlarının sahip olduğu ortak özelliklerden ve mitolojik unsurlardan söz etmiştir. Bu özellikler bağlamında Tarkan çizgi romanları ile Türk destanları arasında pek çok benzer özellik bulmak mümkündür.

İlk olarak destan kahramanlarının **kutsallığından** bahsetmek mümkündür. (Gültepe, 2015: 37) Aynı şekilde Tarkan karakteri de seçilmişlik özellikleri göstermektedir. **Tarkan** isminin sözlük anlamı “**seçilmiş, elçi**”dir. Aynı ismin **Orhun Kitabeleri**’nde de kullanıldığı görülmektedir. İsmi buradaki kullanım anlamı da “övlümüş, seçkin kişi” dir. Tarkan doğuştan seçilmiş bir kahramandır. Babası **Altar(tapınak)**, annesi **Tuba Hatun(cennet ağacı)**’dır. Altar’ın oğlu Tarkan’ın seçilmişliği daha bebekken bile bellidir. Ait olduğu kahraman soyun özelliklerini o da taşımaktadır. Daha bir yaşındayken bile koçlarla boğuşup kavga etmektedir. Bütün ailesinin helak edildiği saldırıdan yalnız o sağ kalabilmiştir. Kurtlar tarafından evlat edinilerek büyütülür. Tarkan’da mitolojik destanlarda olduğu gibi Türklerce kutsal sayılan bu soylu hayvan tarafından seçilen çocuktur. Bir kurt tarafından yetiştirilen Tarkan, pek çok tehlikeli macerada seçilmiş olduğunu kanıtlar. Örneğin, ölmek üzereyken yanardağ lavlarına girerek kurtulmak için seçilir, herkesin peşinden koştuğu Mars’ın kılıcına sahip olmak için o seçilir.

Kurt, Türk efsanelerinde soyluluğu temsil eden hayvan varsayıdır. Aynı zamanda Kurt, Türk mitolojisinde “Hayvan Ata” dır. Türklerin büyük mitolojilerinden olan “Bozkurt Destanında” Türklerin dişi bir Bozkurttan türediği varsayılmaktadır. Oğuz Kağan Destanı’nda da Oğuz’a ve ordusuna yol gösterici olarak iri, boz yeveli bir erkek kurt olarak yerini almaktadır.

“Tanrı’nın Kırbağı” olarak tarihe ismini yazdıran Attila’nın en gözde savaşçısı Tarkan gücünü Attila’nın otoritesinden almaktadır. Tanrı tarafından seçilerek başa geçen Attila’nın gücünü ve adaletini halka dağıtmak da Tarkan’ın görevidir. Yüce Başbuğ Attila’nın gücünün temsilcisi ve bekçisi olan Tarkan kendisine verilen hiç bir görevi sorgulamaz. Eylem adamı kahraman derhal verilen emirleri yerine getirmek için harekete geçer.

Kahramanlar ve mensubu oldukları Türk ulusu sık sık yüceltilmiştir. “Sen hiç Türklerden dayak yemedin anlaşılan” diye seslenilen düşmana Türklerin üstünlüğü kabul ettirilmeye çalışılmaktadır.

Türk destanlarında at büyük öne sahiptir. Yaşanılan hayatın gereği olarak insanlar atla sürekli bir münasebet halindedir ve kahramanların başarılarında atın payı büyüktür. Kahramanların atları efsanevi özelliklere bürünmüş ve kahramanların en yakın dostları olmuşlardır (Roux, 2015: 35). Tarkan çizgi romanında da efsanevi özellikler yüklenmemiş olsa da kahramanın her zaman yanında olan ve onun kahramanlığını pekiştiren babasından yadigar bir atı vardır. Her başlangıç ve bitiş sahnesinde Tarkan yanında kurdu ile birlikte atının üzerinde bir tepeden aşağıyı seyrederek durumda resmedilmiştir. (bkz. Şekil 6.)

Şekil 6. Tarkan, atı ve kurduyla. (<https://kayiprihtim.com>, 8,10.2019)

Türk destanlarında rastlanan bir diğer önemli unsur da **mağaradır**. Mağara destanlarda hem sığınak hem de ana karnını temsil eder. Kurttan Türeme ve mağaradan çıkma unsurları Göktürk devletinin resmen kabul ettiği devlet mitolojisidir. Mağara kutsal bir yer olarak kabul görmekte, pek çok destanda bahsi geçmektedir (Gültepe, 2015:565-566). Tarkan serisinde de sıklıkla mağara unsuruna yer verilmiştir. Kurtlar tarafından evlat edinilen Tarkan, kurtlar tarafından bir mağarada alınır ve büyütülür. Daha sonra da kahramanlığa geçiş süresindeki eğitimini de bir mağarada yıllar geçirerek tamamlar ve mağaradan çıktığında artık yepyeni bir kimliğe bürünmüştür. Burada mağara adeta kahramanın yeniden doğup ana rahminden çıkışını temsil

etmektedir. Seride sık sık mağara unsuru tekrarlanmaktadır, ölmek üzere olan Tarkan içinde lav havuzu olan bir mağarada yıkanarak yeniden hayat bulup, bir kez daha bir mağarada yeniden can bulmuştur.

Türk destanlarında merkezi bir nokta teşkil eden unsur olan **kurt** Tarkan çizgi romanında da ana öğelerden biridir. Türkler kurt soyundan geldiklerine, savaşta kendilerine kurtların yol gösterdiğine inanmışlar ve kendilerine sembol olarak kurdu seçmişlerdir. (Gültepe,2015: 595) Kurt unsurunun bahsine Tarkan serisinde çok sık rastlanmaktadır. İlk olarak Tarkan’a soyunun simgesi olan kurt başlı bir madalyon verilir. Bu madalyon onun kıymetini ve kim olduğunu temsil etmektedir ve çocukluğundan itibaren kim olduğu bu madalyon sayesinde anlaşılmaktadır. Tarkan hem çocukken hem de yetişkinliğinde ölmek üzereyken kurtlar tarafından şifalı kurt sütü ile beslenerek kurtarılır. Bir mağarada yalnız kalan Tarkan’a çakallar saldırmak üzereyken bir kurt gelir ve onu kurtarır. Daha sonra onu alarak yuvasına götürür, onu kendi yavrularından biri olarak görür. Dişi kurt da ona sütünü verir, kurtlar onu aralarına alır ve dostluklarını verirler. Kurtlarla beraber büyüyen Tarkan’ın asla yanından ayrılmayan, en zor anlarında yardımına koşan tek dostu kardeş gibi büyüdüğü kurttur.

Sonuç

Ulusların sosyal kimliğini belirleyen en önemli etkenlerden biri de o ulusun tarihinde yer alan mitolojik ve ikonografik öğelerdir. Bu öğeler günlük yaşama olduğu kadar sanat ve edebiyata da yansımıştır. Fantastik Türk çizgi romanları ve Türk sineması incelendiğinde de bu öğelerin pek çoğuna rastlamak mümkündür. Bu çalışmada Türk destanlarının ortak özellikleri ve bu destanlarda sıklıkla yer verilmiş mitolojik unsurlar ele alınarak hem çizgi roman hem de sinema filmi olarak oldukça popüler olan “Tarkan” incelenmiştir. Sonuç olarak, Tarkan yapıtlarında Türk mitolojik öğelerinin pek çoğuna sıklıkla rastladığı görülmektedir. Bu yapıtlar Türk mitolojisinin ve dolayısıyla Türk kültürünün birer yansıması olarak değerlendirilebilirler. Bu çalışma sonucunda, Türk kültürünün yeni nesillere aktarılması ve sevdirmesinde Türk çizgi romanının önemi ortaya çıkmıştır. Gençlerin batı kültürü ile hazırlanmış popüler eserlere olan ilgisinin kültürümüzü yansıtan ve hatta katkı sağlayan bu eserlere yönlendirilmesi milli değerlerine sahip çıkan bireyler yetiştirilmesi için daha büyük katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Alpin, Hakan. Çizgi Roman Ansiklopedisi. İnkılap Kitapevi. İstanbul, 2006.
- Cantek, Levent. Türkiye’de Çizgi Roman. İletişim Yayınları. İstanbul, 2002.
- Cantek, Levent, Çizgili Hayat Kılavuzu, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004.
- Çeviker, Turgut, Türkiye’de Çizgi Roman, Gösteri Yayınevi, 1985.
- Esin,Emel. Türk Sanatında İkonografik Motifler. Kabalcı Yayınevi. İstanbul, 2004.
- Gültepe, Necati. Türk Mitolojisi. Resse Yayınları. İstanbul, 2015.
- Kalafat, Haluk, Biz Amerikayı İtalyan Çizgilerden Öğrendik, Çizgili Hayat Kılavuzu/ Kahramanlar Dergisi, 2004.
- Kireççi, Ümit. Çizgi Roman Senaryosu. Crea Yayıncılık. İstanbul, 2008.
- Roux, Jean-Paul. Eski Türk Mitolojisi.Bilgesu Yayıncılık. Ankara, 2015.

Scognamillo, Giovanni ve Demirhan, Metin. Fantastik Türk Sineması, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2005.

Tuncer, Nilüfer, Çizgi Romanlar ve Çocuklar, Çocuk Vakfı Yayınları, Ankara, 1994.

Yıldır, Erol, Türkiye’de Çizgi Roman, Töre Yayınları, 1984.

<http://www.abdulcanbaz.biz/Hakkinda/Abdulcanbaz>, 20.10.2019

<http://www.cizgidiyari.com/forum/karaoglan-hayat-nesriyat-renkli-seri-5-seri/117244-karaoglan-hayat-07-a.html>, 5.10.2019

<https://kayiprihtim.com/haberler/cizgi-roman-manga/tarkan-geri-geliyor>, 8.19.2019

<http://maksivizyon.blogspot.com/2016/04/amcabey-ile-mizah.html>, 25.10.2019

<https://tr.pinterest.com>, 11.9.2019